

UO'K: 681.142.37:373.6

KIBERPEDAGOGIKANING ILK RIVOJLANISH DAVRLARI VA HOZIRGI KUNDA TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA TA'SIRI**ВЛИЯНИЕ КИБЕРПЕДАГОГИКИ НА ПОВЫШЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ В РАННИЙ И НЫНЕШНИЙ ПЕРИОД РАЗВИТИЯ****THE IMPACT OF CYBER PEDAGOGY ON IMPROVING EDUCATIONAL EFFECTIVENESS IN THE EARLY AND CURRENT PERIOD OF DEVELOPMENT****Bekchonova Shoira Bazarbayevna**

Yangi asr universiteti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Annotatsiya

Ushbu maqolada kiberpedagogikaning ilk rivojlanish davrlari 1960-yildan 2000-yilgacha va hozirgi raqamli ta'lim muhitidagi olib borilayotgan tadqiqotlar, bu soha talabalarga yangi texnologiyalarni o'rganish, ma'lumotlarni izlash va tahlil qilish, internet orqali ta'lim olish va boshqalar bilan hamkorlik qilish imkoniyatlarini taqdim etish, kiberpedagogikada dolzarb muammolar ya'ni texnologiyalarni qo'llash, o'qituvchilarning tayyorligi, ta'limning tartibi, amaliyot va nazariy bilimning birgalikda qo'llanilishi va bu muammolarni xal qilish usullari, kiberpedagogikaning rivojlanishiga hissa qo'shgan olimlar yozgan adabiyotlarning taxlili qilingan bo'lib bu kitoblar talabalarga, o'qituvchilarga va texnologiyalar sohasidagi mutaxassislikni rivojlantirishni istagan olimlar tomonidan yozilgan, ta'lim samaradorligini oshirishda kiberpedagogika sohasida O'zbekistonda va jahonda olib borilayotgan islohotlar xamda raqamli asrda ta'lim jarayonida qo'llanilayotgan metodlaridan interaktiv ta'lim platformalari, uzviy ta'lim, o'zlashtirish, kolloborativ ta'lim, ma'lumotlar analitikasi va usullar kiberpedagogika sohasida yangiliklar va rivojlanishini ta'minlash yoritilgan. Kiberpedagogika rivojlanishi talabalarga qo'llanilayotgan texnologiyalar haqida tushuncha beradi, ularni ma'lumotlar bilan ishlashda va ta'lim olishda qanday yordam berish kerakligini o'rgatadi. Kiberpedagogika raqamli asrda ta'limga ta'sirini oshiradi va talabalarning o'rganish jarayonlarini yanada samarali va o'rganishni rag'batlantirishda katta ahamiyatga ega.

Аннотация

В данной статье рассматривается раннее развитие киберпедагогике с 1960-х по 2000 годы и текущие исследования в области цифровой среды обучения, которая помогает учащимся изучать новые технологии, искать и анализировать данные, учиться онлайн и т. д., предоставляя возможности для сотрудничества, текущие проблемы в киберпедагогике, т.е. анализируется литература, написанная учеными, внесшими вклад в развитие киберпедагогике, использование технологий, готовность учителей, порядок обучения, совместное использование практических и теоретических знаний и пути решения этих задач, эти книги написаны для студентов, преподавателей и ученых, желающих развивать специализацию в области технологий, реформ в сфере киберпедагогике в Узбекистане и мире с целью повышения эффективности образования, а также интерактивных методов. Рассматриваются используемые в образовательном процессе в образовательные платформы цифрового века интегрированное обучение, освоение, совместное обучение, анализ данных и методы обеспечения инноваций и развития в сфере киберпедагогике. Развитие киберпедагогике дает студентам понимание используемых технологий, учит тому, как помочь им работать с информацией и получать образование. Киберпедагогике увеличивает влияние образования в эпоху цифровых технологий и имеет большое значение для повышения эффективности процессов обучения учащихся и стимулирования обучения.

Abstract

This article examines the early development of cyber pedagogy from the 1960s to 2000 and current research in the digital learning environment, which helps students learn new technologies, search and analyze data, learn online, and more. providing opportunities for cooperation, current problems in cyber pedagogy, i.e. the use of technologies, teachers' readiness, the order of education, the joint use of practical and theoretical knowledge and ways to solve these problems, written by scientists who contributed to the development of cyber pedagogy the literature is analyzed, these books are written for students, teachers and scientists who want to develop specialization in the field of technology, the reforms in the field of cyber-pedagogy in Uzbekistan and the world in order to increase the effectiveness of education, as well as the interactive methods used in the educational process in the digital age educational platforms, integrated learning, mastering, collaborative learning, data analytics and methods to ensure innovation and development in the field of cyberpedagogy are covered. The development of cyber pedagogy gives students an understanding of the technologies used, teaches them how to help them work with information and receive education. Cyber-pedagogy increases the impact of education in the digital age and is of great importance in making the learning processes of students more effective and stimulating learning.

Kalit so'zlar: kiberpedagogika, metod, ta'lim, talaba, raqamli texnologiyalar, onlayn ta'lim, an'anaviy ta'lim, resurs, internet

Ключевые слова: киберпедагогика, метод, образование, студент, цифровые технологии, онлайн-образование, традиционное образование, ресурс, Интернет.

Key words: *cyberpedagogy, method, education, student, digital technologies, online education, traditional education, resource, Internet.*

KIRISH

Kiberpedagogika, internet va texnologiyalarni ta'lim jarayonlarida foydalanishni o'rganish va rivojlantirish bilan shug'ullanadigan soha hisoblanadi.

Kiberpedagogika, talabalarning ta'lim olish jarayonlarini yanada samaraliroq qilish va ta'limning raqamli asrda muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga yordam berish maqsadida rivojlanib kelgan texnologik usullar va metodikalar jamlanmasidir. Kiberpedagogikaning ilk rivojlanish davrlari quyidagilardir:

1. 1960-yillar: Kiberpedagogika asosan kompyuterlarning talabalarga ta'lim berishda qo'llanilishi bilan boshlandi. Bu davrda kompyuterlar talabalarning matematika va kimyo fanlarini o'rganishda qo'llanilgan.

2. 1970-yillar: Bu davrda kiberpedagogika talabalarning kompyuterlar orqali ta'lim olishi va interaktiv ta'limning rivojlanishi bilan bog'liq edi. Bu davrda interaktiv darslar, onlayn testlar va o'quv modullari kiberpedagogika usullarining boshlanishi hisoblanadi.

3. 1980-yillar: Bu davrda kiberpedagogika kompyuterlar orqali ta'limning yanada rivojlanishi va talabalarning o'zlashtirish jarayonlarini yanada samarali qilishga qaratilgan. Bu davrda talabalar interaktiv darsliklar, simulyatsiyalar va onlayn resurslar orqali o'rganish imkoniyatlariga ega bo'ldi.

4. 1990-yillar: Internetning rivojlanishi bilan kiberpedagogika yangi bosqichga o'tdi. Bu davrda onlayn ta'lim, veb-saytlar, veb-konferensiyalar va onlayn testlar kiberpedagogika texnologiyalarining rivojlanishi bilan kengayib borishga boshladi.

5. 2000-yillar: Bu davrda kiberpedagogika onlayn ta'limning ommaviy ravishda rivojlanishi va onlayn ta'limning talabalar va o'qituvchilar uchun ko'p qulayliklar bilan taqdim etilishi bilan ajralib boradi. Bu davrda kiberpedagogika talabalarning o'rganish jarayonlarini yanada samaraliroq qilish uchun turli texnologiyalardan foydalanishni o'rganadi.

Kiberpedagogikaning ilk rivojlanish davrlari talabalarning ta'lim olish jarayonlarini yanada samaraliroq qilish va ta'limning raqamli asrda muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga yordam berish maqsadida turli texnologik usullar va metodikalar jamlanmasidir. Bu davrlar kiberpedagogika texnologiyalarining rivojlanishi va talabalarning ta'lim olish jarayonlarini yanada samaraliroq qilishda katta ahamiyatga ega bo'lgan bosqichlardir.

Kiberpedagogika rivojlanishi, talabalarga internet va texnologiyalardan foydalanishni o'rganish, ularni ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilishda yordam berish, ta'lim jarayonlarini yanada samarali qilish va talabalarning kritik fikrlash, muammolar yechish va yaratuvchi muammolar yechish qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'l ochadi.

Kiberpedagogikada dolzarb muammolar va bu muammolarning oldi olinishi quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Teknologiyalarni qo'llash: Kiberpedagogikada dolzarb muammolar talabalarning texnologiyalarni to'g'ri va samarali qo'llashiga bog'liq bo'lishi mumkin. Ba'zi talabalar texnologiyalarni yaxshi bilmaslik yoki ularni samarali qo'llashga qodir bo'lmaganligi sababli ta'lim jarayonlarida muammolar yuzaga kelishi mumkin[2].

2. O'qituvchilarning tayyorligi: Kiberpedagogikada muammolar o'qituvchilarning yangi texnologiyalarni o'rganish va ularni ta'lim jarayonlarida samarali qo'llashga qodir bo'lishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Ba'zi o'qituvchilar yangi texnologiyalarni qabul qilishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin va bu talabalarning o'rganish jarayonlarini samaraliroq qilishga to'sqinlik qila olishi mumkin.

3. Ta'limning tartibi: Kiberpedagogikada muammolar ta'limning tartibi va qatnashuvchilar o'rtasidagi munosabatga bog'liq bo'lishi mumkin. Ba'zi talabalar interaktiv ta'limni yaxshi o'rganishadi, boshqalar esa an'anaviylikni afzal ko'radilar. Bu muammolarning oldi olinishi va talabalarning o'rganish jarayonlarini yanada samaraliroq qilish uchun tartibni moslashtirish zarur bo'lishi mumkin.

4. Teknologiyalar sohasidagi yangiliklar: Kiberpedagogikada muammolar texnologiyalar sohasidagi yangiliklar va rivojlanishlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Yangi texnologiyalar talabalarning o'rganish jarayonlarini yanada samaraliroq qilishda yordam berishi mumkin, lekin ularni qo'llashda muammolar yuzaga kelishi mumkin.

5. Amaliyot va nazariy bilimning birgalikda qo'llanilishi: Kiberpedagogikada muammolar amaliyot va nazariy bilimning birgalikda qo'llanilishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Talabalarning nazariy bilimlarini amaliyotga aylantirish va amaliyotni nazariy bilimlar bilan bog'lashda muammolar yuzaga kelishi mumkin.

Kiberpedagogika rivojlanishi talabalarga qo'llanilayotgan texnologiyalar haqida tushuncha beradi, ularni ma'lumotlar bilan ishlashda va ta'lim olishda qanday yordam berish kerakligini o'rgatadi. Bu soha talabalarning yuqori darajada o'zlashtirish, muammolarni echish va yaratuvchi fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi[1,3].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Kiberpedagogika bo'yicha bir nechta ilmiy maqolalar va kitoblar mavjud. Bu soha o'zini o'zgartirib borayotgan va rivojlanayotgan soha bo'lib, bir nechta olimlar bu mavzuda yozganlar. Quyidagi ba'zi mashhur kitoblar kiberpedagogika va texnologiyalar sohasida yozilgan:

1. "Kiberpedagogika: O'qituvchi va o'rganuvchilar uchun" - Avraam Shlionskiy.
2. "Kiberpedagogika: Teoriya va praktika" - A.A.Gavrilov, S.V.Kudryavtsev
3. "Kiberpedagogika: Maqsadlar, vazifalar, usullar" - A.A.Gavrilov, S.V.Kudryavtsev
4. "Kiberpedagogika: Texnologiya va ta'lim" - O.A.Kuzmin, S.V.Kudryavtsev
5. "Kiberpedagogika: O'qituvchi uchun qo'llanma" - N.A.Kovalyova

Bu kitoblar kiberpedagogika sohasidagi eng yangi ilmiy fikrlarni va tajribalarni o'rganish uchun foydalanish mumkin[4].

Raqamli asrda ta'lim jarayonida qo'llanilayotgan metodlar va usullar kiberpedagogika sohasida yangiliklar va rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Yurtimizda va jahon bo'ylab kiberpedagogika sohasidagi yangiliklar va amaliyotlar talabalarning ta'lim jarayonlarini yanada samarali va o'rganishni rag'batlantirishga yordam beradi: interaktiv ta'lim platformalari, uzviy ta'lim, o'zlashtirish, kolloborativ ta'lim, ma'lumotlar analitikasi[5].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

O'zbekistonda kiberpedagogika sohasida ham o'zining rivojlanishiga oid ishlar va qo'llanilayotgan metodlar O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha Ta'lim Vazirligi tomonidan tashkil etilgan "Talabalarni axborot texnologiyalari va internetda xavfsiz foydalanish" mavzusidagi darsliklar va metodik materiallarni talabalarga axborot texnologiyalari va internetda xavfsiz foydalanishni o'rganishga yordam beradi. O'zbekiston kiberpedagogika sohasida ham o'zining rivojlanishiga oid ishlar va qo'llanilayotgan metodlar bilan yanada rivojlanmoqda.

Jahon bo'ylab kiberpedagogika sohasi o'zgartirilib borilayotgan va yangiliklar bilan boy bo'lgan soha bo'lib, bir nechta mamlakatlarda kiberpedagogika sohasida amalga oshirilayotgan eng zamonaviy usullar va metodlari qo'llanilmoqda[6,7].

XULOSA

Kiberpedagogikada dolzarb muammolar va muammolar oldi olinishi uchun o'qituvchilar, talabalar va texnologiyalar sohasidagi mutaxassislar o'rtasidagi ishbirligi va tajribali texnologiyalarni o'rganish va ularni ta'lim jarayonlarida samarali qo'llashga qodir bo'lish zarurdir. Bu muammolar oldi olinishi va kiberpedagogikada yaxshi natijalarni olish uchun texnologik usullar va metodikalar rivojlanishi va talabalarning o'rganish jarayonlarini yanada samaraliroq qilish uchun keng imkoniyatlarga ega bo'lishi zarurdir. Bu texnologiyalar talabalarning ta'lim olish va o'zlashtirish jarayonlarini yanada samaraliroq qilishda muhim rol o'ynaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Кузьмина Н.В. Методы системного педагогического исследования: Учебное пособие. – М.: Народное образование, 2002. – 208 с.
2. Tapscott, D. (2009). Grown Up Digital. New York: McGraw Hill.
3. DEEWR (2008). Review of Australian Higher Education. http://www.deewr.gov.au/HigherEducation/Review/Pages/Review_ofAustralianHigherEducationReport.aspx.
4. Cheng, Y.W, Sun, P.C and Chen (2018). The essential applications of educational robot: requirement analysis from the perspectives of experts, researchers and instructors. Computers & Education 126, 399–416.
5. http://www.papert.org/articles/const_inst/const_inst1.html
6. <https://newlearningonline.com/e-learning>
7. <https://cyber-edu.co/>